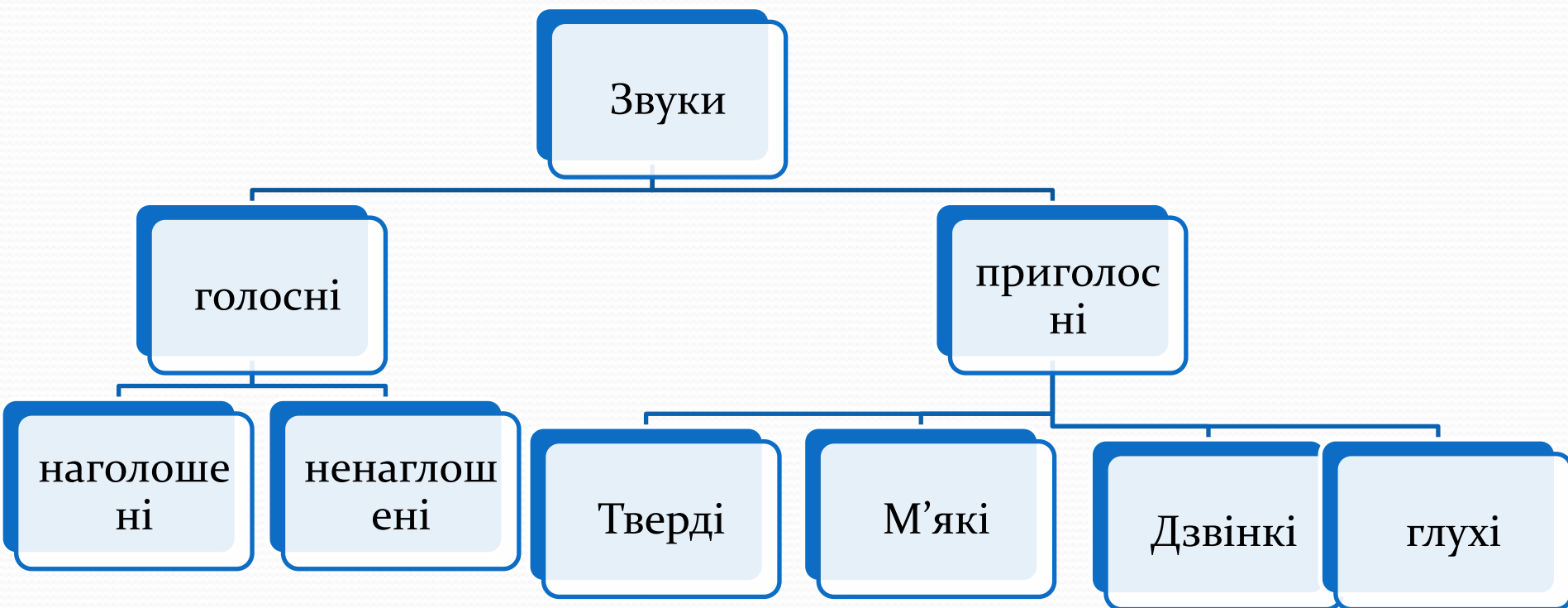

Навчання грамоти

Особливості української фонетики і графіки

Букви

```
graph TD; A[Букви] --- B[великі]; A --- C[малі];
```

великі

малі

Букви

```
graph TD; A[Букви] --- B[друковані]; A --- C[рукописні];
```

друковані

рукописні

Алфавіт

Аа	Бб	Вв	Гг	Гг	Дд	Ее
<i>а</i>	<i>бе</i>	<i>ве</i>	<i>ге</i>	<i>ге</i>	<i>де</i>	<i>е</i>
Єє	Жж	Зз	Ии	Іі	Її	Йй
<i>є</i>	<i>ж</i>	<i>зе</i>	<i>и</i>	<i>і</i>	<i>ї</i>	<i>йот</i>
Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
<i>ка</i>	<i>ел</i>	<i>ем</i>	<i>ен</i>	<i>о</i>	<i>пе</i>	<i>ер</i>
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч
<i>ес</i>	<i>те</i>	<i>у</i>	<i>еф</i>	<i>ха</i>	<i>це</i>	<i>че</i>
Шш	Щщ	Ь	Юю	Яя		
<i>ше</i>	<i>ща</i>	<i>знак м’ якшення</i>	<i>ю</i>	<i>я</i>		

Букви

1 група	імена букв з однієї букви: <i>а, о, у, е, и, і, я, ю, є, ї</i>
2 група	імена букв з одного складу з голосним звуком [е] вкінці: <i>бе, ве, ге, ге, де, же, зе, не, те, це, че</i>
3 група	імена букв з одного складу, який починається голосним звуком [е]: <i>ел, ем, ен, ер, ес, еф</i>
4 група	імена букв з одного складу, який закінчується голосним звуком [а]: <i>ка, ха, ша, ща</i>
5 група	ім'я букви <i>йот (ій)</i> ; знак м'якшення (<i>ь</i>)

Голосних звуків в українській мові **6** (шість).

Вони можуть бути наголошеними й
ненаголошеними.

Усі голосні — складотворчі **[а], [о], [у], [е], [и], [і]**.

На письмі позначаються **10** (десятьма) буквами: **а, о, у, е, и, і, я, ю, є, ї**.

Букви я, ю, є

- **я, ю, є на початку слова — завжди 2 звуки:**

Я в і р — 4 б., 5 зв. **Ю** н г а — 4 б., 5 зв. **Є** в г е н — 5 б., 6 зв.

↓
[йа]

↓
[йу]

↓
[йе]

- **я, ю, є після голосних звуків будуть позначати 2 звуки:**

м о я т в о є с в о ю

↓
[йа]

↓
[йе]

↓
[йу]

- **я, ю, є після апострофа позначають два звуки:**

в' я н у т и в' ю н и п а м' я т а є

↓
[йа]

↓
[йу]

↓ ↓
[йа] [йе]

- **я, ю, є після приголосних позначають один звук та м'якість попереднього приголосного:**

п і с н я с и н є м о л ю с я

↓ ↓
[н'] [а]

↓ ↓
[н'] [е]

↓ ↓ ↓ ↓
[л'] [у] [с'] [а]

Букви ї, щ, ь, й

- букви **ї** та **щ** завжди будуть позначати два звуки незалежно від позиції в слові:

ї х а в п о ї з д м о ї в' ї з д

↓ ↓ ↓ ↓
[йі] [йі] [йі] [йі]

щ а с т я п р а щ у р и к у щ

↓ ↓ ↓ ↓ ↓
[шч] [т'] [а] [шч] [шч]

- **ь** (знак м'якшення) не позначає звука:

б а т ь к о н е н ь к а д о н ь к а

↓ ↓ ↓
[ø] [ø] [ø]

- буква **й** завжди позначає м'який приголосний:

● р і й к р а й р о з м а й

● ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
● [р'] [і] [й'] [к] [р] [а] [й'] [р] [о] [з] [м] [а] [й']

М'якість приголосних

- [д'] [т'] [з'] [с'] [ц'] [л'] [н'] [р'] [дз'],
- усі інші, які знаходяться у позиції перед голосним [і]: вінок [в'інок], гілка [г'ілка], жінка [ж'інка], кішка [к'ішка], півник [п'івник], фіалка [ф'іалка], хірург [х'ірург], вечір [веч'ір], шість [ш'іст'], щітка [шч'ітка].
- М'якість приголосних ще може позначатися на письмі буквами я, ю, є, ь, коли вони стоять у слові після букв на позначення приголосних, які вимагають м'якої вимови: нянька [н'ан'ка]; Нюра [н'ура]; лє [л':є]; батьківський [бат'к'івс'кий].

Дзвінкі та глухі приголосні

● *Дзвінко*

● **г р и б** (грибочок)

пориста рослина

● **к а з к а** (казочка)

літературний жанр (твір)

Глухо

г р и п (грипує)

вірусне захворювання

к а с к а (касочка)

головний убір

Вимова дзвінких приголосних

- Вимовляємо приголосні в кінці слова та в кінці складу — **дзвінко**:
- *За-вод, дуб, бе-рег, гряд-ка, друг, сад, ряд, лож-ка, град.*
- Перевіримо правильну вимову, вимовляючи пари слів:
- *Завод – заводи; дуб – дуби; берег – береги; грядка – грядочки;*
- *друг – з другом; сад – в саду; ряд – ряди; ложка – ложечки;*
- *град – градом.*

1 Аа <i>а</i>	2 Бб <i>бе</i>	3 Вв <i>ве</i>	4 Гг <i>ге</i>	5 Гг <i>ге</i>	6 Дд <i>де</i>	7 Ее <i>е</i>
8 Єє <i>є</i>	9 Жж <i>ж</i>	10 Зз <i>зе</i>	11 Ии <i>и</i>	12 Іі <i>і</i>	13 Її <i>ї</i>	14 Йй <i>йот</i>
15 Кк <i>ка</i>	16 Лл <i>ел</i>	17 Мм <i>ем</i>	18 Нн <i>ен</i>	19 Оо <i>о</i>	20 Пп <i>пе</i>	21 Рр <i>ер</i>
22 Сс <i>ес</i>	23 Тт <i>те</i>	24 Уу <i>у</i>	25 Фф <i>еф</i>	26 Хх <i>ха</i>	27 Цц <i>це</i>	28 Чч <i>че</i>
29 Шш <i>ше</i>	30 Щщ <i>ща</i>	31 Ь <i>знак м’ якшення</i>	32 Юю <i>ю</i>	33 Яя <i>я</i>		

Завдання

- 1. Запишіть слова, підставляючи замість цифр порядковий номер букв в алфавіті, і проаналізуйте їх за звуковим складом (словникові слова , слова до теми).

19, 16, 12, 3, 7, 27, 31

- 2. Вставте потрібне слово в речення (тема «Апостроф»).

**17, 1, 21, 33, 18, 15, 1 працює за
15, 19, 17, 20, 32, 23, 7, 21, 19, 17.**

Віднови прислів'я

30 11 21 7 слово, 6 19 2
21 7 діло 6 24 29 24 й
22 7 21 27 7 обігріло.

Навчання грамоти

- – це засіб набуття дітьми перших навичок правильного читання і письма, формування їх мислення і розвиток мови.
- **Основні завдання:**
- розвиток фонетико-фонематичного слуху,
- розвиток мовлення,
- формування механіки читання навички,
- формування каліграфічного письма.

Психолого-педагогічні основи навчання грамоти:

- підбір форм, методів і видів роботи із врахуванням психологічних особливостей першокласника (мовлення, мислення, увага, уява, сприймання).
- Основний метод - звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
- Основоположник методу - К.Д.Ушинський.

Класифікація методів навчання грамоти за критерієм, яка мовна одиниця клалася в основу навчання грамоти (буква, звук, склад, слово)

буквоскладальний,

звуковий,

складовий,

метод цілих слів.

Класифікація методів навчання грамоти за критерієм, який прийом роботи (аналіз чи синтез) був провідним

аналітичні,

синтетичні,

аналітико-синтетичні.

Науково-методичні засади звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти

- 1) предметом читання є позначена буквами звукова будова слова; звуки мовлення є основними мовними одиницями, якими вона оперує на початковому етапі оволодіння грамотою;
- 2) початкові фонетичні уявлення діти мають одержувати тільки на основі спостережень за відповідними одиницями мовлення (звук, голосний, приголосний, склад та ін.) з належним усвідомленням їх істотних ознак;
- 3) початку ознайомлення дітей з буквами має передувати період практичного засвоєння звукової системи рідної мови, так званий добукварний період.

Особливості методу

- має виховний і розвивальний характер,
- забезпечує розумовий розвиток через систему аналітико-синтетичних вправ;
- спирається на живе мовлення учнів, на мовленнєвий досвід;
- за основу аналітико-синтетичної роботи береться звук;
- одиниця читання – склад;
- виділяються три періоди навчання грамоти – підготовчий (добукварний), букварний (основний) і післябукварний періоди;
- письмо формується паралельно з читанням;
- диференційований та індивідуальний підхід до учнів;
- пропедевтичне введення елементів граматики, словотвору, орфографії, лексикології – на практичній основі;

Провідний принцип звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти

Від звука

До букви

-
- Прийоми звукового аналізу допомагають учням усвідомити звукову будову слова і послідовність звуків у ньому, що є необхідним для грамотного письма.
 - Прийоми звукового синтезу навчають відтворювати звукову форму живого слова при сприйнятті букв, тобто читати слово.